

Waldemar Gos, Michał Hendryk, Stanisław Hońko

Uniwersytet Szczeciński

e-mails: wgoss@wneiz.pl; hendryk.m@gmail.com; honko@wneiz.pl

ZYSKI ZATRZYMANE A WYNIK Z LAT UbieGŁYCH – ANALIZA UJAWNIEŃ W SPRAWOZDANIACH FINANSOWYCH WYBRANYCH SPÓŁEK GIEŁDOWYCH

RETAINED EARNINGS VS. PROFIT (LOSS) OF PREVIOUS YEARS – ANALYSIS OF DISCLOSURES IN THE FINANCIAL STATEMENTS OF SELECTED STOCK COMPANIES

DOI: 10.15611/pn.2017.484.08

JEL Classification: M41

Streszczenie: Wynik z lat ubiegłych jest pozycją, która może zostać wykorzystana do ukrywania strat lub do maskowania innych nadużyć księgowych. Zamiarem autorów było rozpoczęcie dyskusji na temat sposobu prezentacji i ujawniania informacji o wyniku z lat ubiegłych. W związku z tym celem artykułu jest ocena ujawnień w zakresie wyniku z lat ubiegłych w wybranych spółkach giełdowych. Wynik z lat ubiegłych według MSR/MSSF wchodzi w skład pozycji „zyski zatrzymane”, których definicja i składowe nie są ściśle określone przez regulatora. Badaniem objęto 20 skonsolidowanych sprawozdań finansowych podmiotów, które wykazały znaczący poziom zysków zatrzymanych w relacji do aktywów lub do wyniku finansowego. Badanie potwierdziło zróżnicowany sposób prezentacji zysków zatrzymanych, co utrudnia uzyskanie informacji o polityce dywidendowej. Kolejny wniosek dotyczy wyniku z lat ubiegłych, na który wpływ miały zmiany zasad (polityki) rachunkowości lub błędy poprzednich okresów.

Słowa kluczowe: kapitał własny, zyski zatrzymane, wynik z lat ubiegłych.

Summary: Profit (loss) of previous years is a position that can be used to cover losses or mask other accounting frauds. The intention of the authors was to start discussions on how to present and disclose information about retained earnings. The purpose of the article is to evaluate the disclosures of “profit (loss) of previous years” in selected listed companies. The category of “profit (loss) of previous years” under IAS/IFRS is included in “retained earnings”, whose definition and components are not strictly defined by the regulator. The study covered 20 consolidated financial statements of entities that showed a significant level of retained earnings relative to assets or financial result. The study confirmed the varied presentation of retained earnings, which makes it difficult to obtain information on dividend policy. Another

application concerns the profit (loss) of previous years, which was influenced by changes in accounting policy or errors of previous periods.

Keywords: equity capital, retained earnings, profit (loss) of previous years.

1. Wstęp

Jedną z trudności w pomiarze wyniku finansowego jest niejednoznaczność tego pojęcia. Istnieje wiele teorii zysku. Badania nad źródłami zysku prowadził już A. Smith, który interpretował tę kategorię jako rezultat przyrostu bogactwa (kapitału) [Dobija, Hołda 2005, s. 116-117]. Zysk można mierzyć przyrostem aktywów netto (kapitału własnego) lub zdolnościami operacyjnymi jednostki [Hendriksen, van Breda 2002, s. 325; Szychta 2010, s. 121]. Ponadto, analizując Ramy Konceptyjne MSR/MSSF, warto zwrócić uwagę na zapis, według którego aktualizacja wyceny lub innego rodzaju zmiany wartości aktywów i zobowiązań mają wpływ na poziom kapitału własnego. Nie wszystkie okresowe zmiany kapitału własnego wpływają na wynik finansowy, co oddala ekonomiczną interpretację zysku/straty od księgowego rozumienia tej kategorii. Jedną z okresowych zmian kapitału własnego jednostki, która nie wpływa na wynik finansowy danego okresu, jest zysk (strata) z lat ubiegłych. Ta pozycja bilansu jest uznawana za szczególnie podatną na oszustwa księgowe, a jej istotne zmiany są sygnałem, że kierownictwo jednostki może ukrywać straty lub tuszować błędy. Kwestią dyskusyjną jest również kapitałowy charakter wyniku z lat ubiegłych. W związku z tym, że wynik ten może podlegać dystrybucji między właścicieli, to w sensie ekonomicznym stanowi on zobowiązanie, ponieważ może być wycofany z podmiotu jeszcze w trakcie jego działalności. W związku z tym można uznać, że wynik z lat ubiegłych jest interesującym i ważnym tematem badawczym.

Celem artykułu jest ocena ujawnień dotyczących wyniku z lat ubiegłych w sprawozdaniach finansowych wybranych spółek giełdowych. Aby osiągnąć ten cel, konieczne było udzielenie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- 1) Jakie procesy kształtują wynik finansowy z lat ubiegłych w świetle regulacji prawnych?
- 2) Jaka jest relacja między określeniami „zyski zatrzymane” a „wynik z lat ubiegłych” w MSR/MSSF?
- 3) Jakie informacje na temat wyniku z lat ubiegłych ujawniają wybrane spółki giełdowe?

Odpowiedzi na powyższe pytania odpowiadają podziałowi treści artykułu na następujące części: 1) uregulowania prawne, 2) analiza terminologii oraz 3) badanie ujawnień (część empiryczna). Pierwsze dwie części powstały z wykorzystaniem aktów prawnych i literatury z dziedziny rachunkowości. Materiałem źródłowym do ostatniej części tekstu były skonsolidowane sprawozdania spółek, wyselekcjonowane według ściśle określonych kryteriów w bazie Orbis.

2. Wynik z lat ubiegłych w świetle wybranych regulacji prawnych

W celu oceny sposobów odnoszenia procesów na „wynik z lat ubiegłych” należy w pierwszej kolejności dokonać przeglądu regulacji prawnych, co zawiera tabela 1.

Tabela 1. Zestawienie regulacji odnoszących się do wyniku z lat ubiegłych

Regulacja prawna 1	Zakres regulacji 2
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34 z 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych	Brak wskazania na procesy odnoszone na pozycje bilansu „wynik z lat ubiegłych”
Ustawa o rachunkowości	<p>W przypadku zmian zasad (polityki) rachunkowości spowodowanych zaprzestaniem stosowania MSR przy sporządzaniu sprawozdań finansowych przez jednostki, o których mowa w art. 45 ust. 1a i 1b, skutki finansowe przejścia na zasady (politykę) rachunkowości określone w ustawie odnosi się na kapitał (fundusz) własny i wykazuje jako zysk (stratę) z lat ubiegłych, a jeżeli skutki przeszacowania aktywów dokonano zgodnie z MSR rozliczono z kapitałem (funduszem) z aktualizacji wyceny – jako zmianę stanu tego kapitału (funduszu). Do zmian zasad (polityki) rachunkowości polegających na zaprzestaniu stosowania MSR przy sporządzaniu sprawozdań finansowych stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 i 2 art. 8 (art. 8, ust. 3).</p> <p>Jeżeli w danym roku obrotowym lub przed zatwierdzeniem sprawozdania finansowego za ten rok obrotowy jednostka stwierdziła popełnienie w poprzednich latach obrotowych błędu, w następstwie którego nie można uznać sprawozdania finansowego za rok lub lata poprzednie za spełniające wymagania określone w art. 4 ust. 1, to kwotę korekty spowodowanej usunięciem tego błędu odnosi się na kapitał (fundusz) własny i wykazuje jako „zysk (stratę) z lat ubiegłych” (art. 54, ust. 3). O wyniku z lat ubiegłych jest również mowa w art. 36a.</p> <p>W bilansie pozycja „zysk (strata) z lat ubiegłych” jest odrębną pozycją wykazywaną zgodnie z załącznikami do ustawy.</p>
Kodeks spółek handlowych	<p>Kwota przeznaczona do podziału między akcjonariuszy nie może przekraczać zysku za ostatni rok obrotowy, powiększonego o niepodzielone zyski z lat ubiegłych oraz o kwoty przeniesione z utworzonych z zysku kapitałów zapasowego i rezerwowych, które mogą być przeznaczone na wypłatę dywidendy. Kwotę tę należy pomniejszyć o niepokryte straty, akcje własne oraz o kwoty, które zgodnie z ustawą lub statutem powinny być przeznaczone z zysku za ostatni rok obrotowy na kapitały zapasowe lub rezerwowe (art. 192 §1, art. 348 §1).</p> <p>W przypadku gdy koszty prac rozwojowych zakwalifikowanych jako aktywa spółki nie zostały całkowicie odpisane, nie można dokonać podziału zysku odpowiadającego równowartości kwoty nieodpisanych kosztów prac rozwojowych, chyba że kwota kapitałów rezerwowych</p>

Tabela 1, cd.

1	2
	i zapasowych dostępnych do podziału i zysków z lat ubiegłych jest co najmniej równa kwocie kosztów nieodpisanych (art. 347 § 4 i art. 191 § 4).
Krajowy Standard Rachunkowości nr 7	Zmianę zasad (polityki) rachunkowości jednostka ujmuje, stosując pełne podejście retrospektywne. Wówczas skutki zmiany przyjętych zasad rachunkowości odnosi na kapitał (fundusz) własny, wykazując je na mocy art. 8 ust. 2 ustawy jako zysk (stratę) z lat ubiegłych lub inną pozycję kapitałów własnych, jeżeli tak stanowią inne przepisy o rachunkowości (pkt 3.11). Korekty błędu popełnionego w poprzednich latach obrotowych, uznanego za istotny, jednostka ujmuje w kapitale (funduszu) własnym i wykazuje jako zysk (stratę) z lat ubiegłych lub inną pozycję kapitałów własnych, jeżeli tak stanowią inne przepisy o rachunkowości (pkt 5.7).

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując regulacje prawne, można zauważyć, że na wynik z lat ubiegłych mają wpływ głównie [Fedak 2016, s. 201-211]:

- niepodzielony wynik finansowy za lata poprzedzające rok obrotowy,
- skutki błędów popełnionych w poprzednich latach,
- zmiany zasad (polityki) rachunkowości,
- straty ze sprzedaży lub umorzenia udziałów/akcji własnych, gdy kapitał zapasowy nie wystarcza na jej pokrycie.

Dodatkowo należy podkreślić, że w spółkach osobowych i przedsiębiorstwach osób fizycznych pozycja „zysk (strata) z lat ubiegłych” nie powinna wystąpić. Zysk stanowi zobowiązania wobec wspólników, natomiast niepokryta strata zmniejsza wkład kapitałowy [Fedak 2016, s. 210].

Ponadto odnoszenie skutków błędów z lat ubiegłych i zmian zasad (polityki) rachunkowości na „zysk (stratę) z lat ubiegłych” jest rzadkością i nie może występować w jednostkach nieposiadających osobowości prawnej [Fedak 2017, s. 30]. Ponadto, jak wspomniano, takie rozwiązanie pozwala kierownictwu jednostki na nieujawnianie w bieżącym wyniku istotnej straty. W związku z tym Z. Fedak [2017, s. 30] postuluje, aby skutki korekty wszystkich błędów z lat ubiegłych oraz wszystkich zmian (polityki) rachunkowości odnosić na wynik finansowy.

Przedstawione przepisy dość jasno określają czynniki kształtujące wynik z lat ubiegłych. Mniej klarowne są w tej kwestii uregulowania MSR/MSSF, co zostanie przedstawione w kolejnej części artykułu.

3. Zyski zatrzymane a wynik z lat ubiegłych w MSR/MSSF

W MSR/MSSF zamiast określenia „wynik z lat ubiegłych” stosuje się pojęcie „zyski zatrzymane” (*retained earnings*). Określenie to pojawia się m.in. w MSR 1 (par. 108), MSR 16 (par. 41), MSR 38 (par. 87), MSSF 1 (par. 23). Pozycja ta nie jest

zdefiniowana w MSR/MSSF, co utrudnia jej interpretację. W par. 106 MSR 1 jest mowa o strukturze sprawozdania ze zmian w kapitale własnym. W odniesieniu do każdego składnika kapitału własnego wymaga się uzgodnienia wartości bilansowej na początek i na koniec okresu z wydzieleniem: wyniku bieżącego okresu, pozostałych dochodów całkowitych oraz transakcji z właścicielami [MSR 1, par. 106 lit. d]. W par. 108 wyjaśnia się, że przykładem „każdego składnika kapitału własnego” są np. kapitały wniesione, pozostałe dochody całkowite oraz zyski zatrzymane. Z zapisu tego wynika zatem, że zyski zatrzymane nie obejmują pozostałych dochodów całkowitych. W innym miejscu [MSR 1, par. 110] jest mowa o ujmowaniu zmian zasad (polityki) rachunkowości. Wyjaśnia się, że korekty i przekształcenia wprowadzane retrospektywnie „nie mają charakteru zmian w kapitale własnym, ale są korektami zysków zatrzymanych”. Zapis ten może prowadzić do wniosku, że zyski zatrzymane nie są składnikiem kapitału własnego. W uzasadnieniu wniosków [MSR 1, UW74] wyjaśnia się jednak, że retrospektywne przekształcenia nie stanowią zmian kapitału własnego w danym okresie, ale pozwalają uzgodnić bilans zamknięcia poprzedniego okresu z bilansem otwarcia w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Zapis ten dotyczy kwestii technicznej, a mianowicie wymusza dodanie dodatkowego wiersza w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym „stan kapitału własnego po przekształceniu”.

W wytycznych stosowania MSR 1 pozycja „kapitał własny” obejmuje: kapitał podstawowy, zyski zatrzymane i inne składniki kapitału własnego. W sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym pojawiają się natomiast: kapitał podstawowy, zyski zatrzymane, pozycje pozostałych dochodów całkowitych oraz udziały niedające kontroli. Do pozycji korygujących zyski zatrzymane, zgodnie z przykładowym sprawozdaniem z wytycznych stosowania MSR 1, zaliczane są:

- zmiany zasad (polityki) rachunkowości (+/-),
- wypłacone dywidendy (-),
- suma całkowitych dochodów za dany rok (+/-),
- przeniesienie nadwyżki z przeszacowania do zysków zatrzymanych (+).

Biorąc pod uwagę powyższą listę, można dojść do wniosku, że zyski zatrzymane obejmują nie tylko wynik finansowy netto i pozostałe dochody całkowite danego okresu, lecz także wynik z lat ubiegłych. Idąc dalej, do zysków zatrzymanych należałoby również zaliczyć kapitał rezerwowy i kapitał zapasowy. Taki pogląd reprezentuje np. M. Frenzel [2005, s. 219]. W innych opracowaniach [Walińska 2005, s. 184; Walińska i in. 2011, s. 211] do zysków zatrzymanych zaliczane są:

- wynik finansowy bieżącego okresu (+/-),
- wynik lat ubiegłych (+/-),
- skutki zmian zasad (polityki) rachunkowości (+/-),
- wypłacone dywidendy (-),
- przeniesienie nadwyżki z przeszacowania rzeczowych aktywów trwałych (+).

Podsumowując kwestię zysków zatrzymanych w MSR, należy stwierdzić, że jest to pozycja dość pojemna i raczej niedookreślona. MSR/MSSF pozostawiają

jednostkom dużą swobodę w zakresie prezentacji kapitałów, co utrudnia uzyskanie informacji np. o zmianach kapitału rezerwowego czy zapasowego. Celowe jest zatem przeanalizowanie informacji o zyskach zatrzymanych w wybranych spółkach giełdowych. Główny nacisk położono na jeden z elementów zysków zatrzymanych, a mianowicie na wynik z lat ubiegłych.

4. Przeprowadzone badania empiryczne dotyczące ujawnień w zakresie wyniku z lat ubiegłych

W ramach badań empirycznych w niniejszym artykule przyjęto następującą metodologię:

1. Zaimportowano dane dotyczące polskich spółek giełdowych z bazy danych ORBIS z lat 2013-2016.

2. Dokonano wyboru spółek, dla których dostępne są dane skonsolidowane.

3. Wyeliminowano z próby badawczej banki oraz spółki, które nie sporządzają sprawozdań zgodnie z MSR/MSSF za 2016 r.

4. Do próby badawczej dobrano po 10 spółek według kryterium:

- najwyższej relacji zysków zatrzymanych¹ do sumy aktywów w roku 2016 (w ujęciu bezwzględnym),
- najwyższej relacji zysków zatrzymanych do wyniku finansowego w roku 2016 (w ujęciu bezwzględnym).

Analiza wybranych spółek została oparta na trzech podstawowych pytaniach badawczych:

1. Czy w ciągu ostatnich czterech lat (2013, 2014, 2015, 2016) wystąpiły istotne zmiany zysków zatrzymanych²?

2. Czy przyczyną istotnych zmian wartości zysków zatrzymanych była zmiana polityki rachunkowości?

3. Czy przyczyną istotnych zmian wartości zysków zatrzymanych była korekta błędów lat ubiegłych?

W tabeli 2. zaprezentowano spółki, których sprawozdania finansowe zostały poddane badaniu na podstawie pierwszego przyjętego kryterium. Warto zaznaczyć, że każda z 10 spółek przedstawionych w tabeli 2. charakteryzowała się ujemną wartością zysków zatrzymanych w sprawozdaniu za rok 2016. Tabela 3. zawiera 10 spółek dobranych do próby według kryterium najwyższej relacji zysków zatrzymanych do wyniku finansowego w roku 2016.

Niemal dwie trzecie spółek w próbie badawczej charakteryzowało się istotną zmianą zysków zatrzymanych przynajmniej w jednym z badanych lat. Największą dynamiką tej pozycji charakteryzowała się spółka FERRUM SA. Wartość zysków

¹ Rozumianych zgodnie z metodologią przyjętą w bazie danych ORBIS.

² Na potrzeby artykułu przyjęto, że przez istotną zmianę rozumiana jest zmiana wartości zysków zatrzymanych przynajmniej o 25% w stosunku do roku poprzedniego.

Tabela 2. Relacja zysków zatrzymanych do sumy aktywów w roku 2016 a istotne zmiany wartości niepodzielonego wyniku z lat ubiegłych

Lp.	Nazwa spółki	Ticker	Czy wartość zysków zatrzymanych w roku 2016 była ujemna?	Bezwzględna relacja zysków zatrzymanych do sumy aktywów w roku 2016	Czy w ostatnich czterech latach nastąpiły istotne zmiany zysków zatrzymanych?	Czy przyczyną istotnych zysków zatrzymanych mogła być zmiana polityki rachunkowości?	Czy przyczyną istotnych wahań wartości zysków zatrzymanych mogła być korekta błędu lat ubiegłych?	Czy jednostka posługuje się sformułowaniem „zyski zatrzymane” w SSF?	Czy jednostka definiuje sformułowanie „zyski zatrzymane”?
1	SKOTAN SA	SKT	TAK	26,59	NIE	–	–	NIE	–
2	KERDOS GROUP SA	KRS	TAK	23,84	TAK, w latach 2013–2016	NIE	TAK, ujęta w SSF za rok 2014	NIE	–
3	PC GUARD SA	PCG	TAK	11,75	TAK, w latach 2014–2015	NIE	NIE	TAK	NIE
4	IBSM SA	IBS	TAK	6,60	TAK, w latach 2013–2016	NIE	TAK, ujęta w SSF za rok 2013	NIE	–
5	IDM SA	IDM	TAK	4,26	TAK, w latach 2015–2016	NIE	TAK, ujęta w SSF za rok 2016 i za rok 2015	NIE	–
6	REGNON SA	REG	TAK	3,72	TAK, w latach 2015–2016	NIE	NIE	NIE	–
7	ABM SOLID SA	ABM	TAK	2,50	NIE	–	–	NIE	–
8	CALATRAVA CAPITAL SA	CTC	TAK	2,33	TAK, w latach 2015–2016	NIE	NIE	NIE	–
9	MABION SA	MAB	TAK	1,51	TAK, w latach 2015–2016	TAK, ujęta w SSF za rok 2016	NIE	NIE	–
10	RUBICON PARTNERS SA	RBC	TAK	1,18	TAK, w latach 2013–2015	NIE	NIE	NIE	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy ORBIS oraz sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 3. Relacja zysków zatrzymanych do wyniku finansowego w roku 2016 a istotne zmiany wartości niepodzielonego wyniku z lat ubiegłych

Lp.	Nazwa spółki	Ticker	Czy wartość zysków zatrzymanych w roku 2016 była ujemna?	Bezwzględna relacja zysków zatrzymanych do wyniku finansowego w roku 2016	Czy w ostatnich czterech latach nastąpiły istotne zmiany zysków zatrzymanych?	Czy przyczyną istotnych wahań wartości zysków zatrzymanych mogła być zmiana polityki rachunkowości?	Czy przyczyną istotnych wahań wartości mogła być korekta błędu?	Czy jednostka posługuje się sformułowaniem „zyski zatrzymane” w SSF?	Czy jednostka definiuje sformułowanie „zyski zatrzymane”?
1	SUWARY SA	SUW	NIE	2 067,14	NIE	–	–	TAK	TAK
2	ALCHEMIA SA	ALC	NIE	585,83	TAK, w latach 2014-2015	NIE	NIE	TAK	TAK
3	STOPKLATKA SA	STK	TAK	310,66	TAK, w latach 2013-2015	TAK, ujęta w SSF za rok 2014	TAK, ujęta w SSF za rok 2016 i za rok 2015	NIE	–
4	JASTRZĘBSKA SPOLKA WEGLOWA SA	JSW	NIE	287,82	TAK, w latach 2014-2015	NIE	NIE	TAK	NIE
5	PCC INTERMODAL SA	PCI	TAK	225,89	NIE	–	–	TAK	TAK
6	ZUE SA	ZUE	NIE	138,93	NIE	–	–	TAK	TAK
7	COGNOR HOLDING SA	COG	TAK	126,52	NIE	–	–	NIE	–
8	GROCLIN SA	GCN	NIE	123,70	TAK, w latach 2014-2015	NIE	TAK, ujęta w SSF za rok 2015	TAK	NIE
9	CPD SA	CPD	NIE	123,42	NIE	–	–	NIE	–
10	FERRUM SA	FER	TAK	71,90	TAK, w latach 2012-2016	NIE	TAK, ujęta w SSF za rok 2015 i za rok 2013	TAK	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy ORBIS oraz sprawozdań finansowych badanych spółek.

zatrzymanych tej spółki w 2013 r. zmalała aż dwustukrotnie w stosunku do roku 2012. Nie była ona jednak wywołana ani zmianą polityki rachunkowości, ani korektą błędów lat ubiegłych, lecz wynikiem z roku bieżącego.

Jedynie w przypadku sześciu spółek istotna zmiana wartości zysków zatrzymanych prezentowanych w sprawozdaniu przynajmniej w części była wynikiem korekty błędów z lat ubiegłych. Spółki Kerdos Group SA, IBSM SA, Stopklarka SA, Groclin SA i IDM SA oraz FERRUM SA zostały przebadane pod kątem ujawnień w zakresie korekty błędów z lat ubiegłych, które wymagane są przez paragraf 49 MSR 8. Wyniki analizy zostały przedstawione w tabeli 4.

Tabela 4. Ujawnienia w zakresie prezentacji korekty istotnego błędów przez badane spółki

Czy jednostka ujawnia:	KERDOS GROUP SA	IBSM SA	STOPKLARKA SA	GROCLIN SA	IDM SA	FERRUM SA
a) rodzaj błędów?	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK
b) wpływ błędów na pozycje sprawozdania finansowego, w tym na wynik finansowy?	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK
c) informacje o braku możliwości retrospektywnego przeksztalcenia danych wcześniejszych okresów?	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych badanych spółek.

Zakres ujawnień w zakresie błędów lat ubiegłych należy ocenić pozytywnie. Tylko jedna spółka, IDM SA (w upadłości układowej), nie ujawnia żadnych informacji na temat korekty błędów lat ubiegłych. Odbiorca sprawozdania finansowego o korekcie „błędów podstawowego” dowiaduje się wyłącznie ze skonsolidowanego zestawienia zmian w kapitale własnym. Są to jednak informacje w ujęciu wartościowym, bez dodatkowego opisu. Pozostałe spółki ujawniają zarówno rodzaj błędów, jak i w sposób szczegółowy prezentują wpływ błędów na pozycje sprawozdania finansowego.

Szczególną uwagę warto zwrócić na spółkę Stopklarka SA, która w latach 2013-2016 dwukrotnie prezentowała informacje dotyczące korekty błędów z lat ubiegłych, a dodatkowo była jedną z dwóch spółek, które ujawniły zmiany zasad (polityki)

rachunkowości. Jednostka w 2014 r. zastosowała po raz pierwszy MSR/MSSF i wprowadziła liczne korekty, które m.in. wpłynęły na poziom kapitału własnego. Zakres ujawnień w ramach zmian polityki rachunkowości określają paragrafy 28 i 29 MSR 8, w ramach których można sformułować dwa fundamentalne pytania kontrolne:

1. Czy jednostka ujawnia informacje o zastosowaniu MSR/MSSF po raz pierwszy?
2. Czy jednostka ujawnia informacje o dobrowolnej zmianie polityki rachunkowości, w tym przyczyny tej zmiany i jej wpływ na pozycje sprawozdania finansowego?

W przypadku spółki Stopklatka SA odpowiedź na oba pytania jest twierdząca – zakres ujawnień w tym zakresie jest na właściwym poziomie. Podobnie jest w odniesieniu do spółki Mabion SA – zmiana polityki rachunkowości także dotyczyła przejścia na MSR/MSSF.

Kolejnym punktem analizy były sformułowania powiązane z kategorią wyniku z lat ubiegłych. Okazuje się, że wynik z lat ubiegłych nie jest prezentowany jednolicie. W jednostkach objętych badaniem wystąpiły następujące sformułowania dotyczące tytułowego zagadnienia:

- a) „zyski zatrzymane” (rozumiane w różny sposób – niektóre jednostki wykazują w tej pozycji wynik z lat ubiegłych oraz wynik roku bieżącego, inne z kolei wyłącznie niepodzielony zysk lub niepokrytą stratę);
- b) „niepodzielony wynik finansowy” i oddzielnie „wynik finansowy roku bieżącego”;
- c) „zysk/strata z lat ubiegłych i roku bieżącego” – w niektórych przypadkach wykazywane jako agregat, w innych z kolei jako dwie oddzielne pozycje;
- d) „niepokryte straty” lub „skumulowane straty”.

Rozbieżności dotyczące nazewnictwa lub definiowania pewnych sformułowań mogą utrudnić komunikację z użytkownikami sprawozdań. Warto zauważyć, że pojęciem „zysków zatrzymanych” zazwyczaj (choć nie zawsze) posługują się spółki, które charakteryzowały się dodatnią wartością tej pozycji. Nie zawsze można jednoznacznie określić, jak kształtowała się struktura tej pozycji. Tylko jedna spółka, ZUE SA, zaprezentowała szczegółową strukturę zysków zatrzymanych w informacji dodatkowej.

Analiza spółek wchodzących w skład próby badawczej pokazuje, że korekty błędów lat ubiegłych czy zmiany polityki rachunkowości nie są zdarzeniami, które najczęściej warunkują zmiany wartości zysków zatrzymanych. Jeżeli jednak zdarzenia te występują, zakres ujawnień zazwyczaj jest wystarczający. Podstawową determinantą kształtującą zmiany wartości kategorii zysków zatrzymanych jest przeważnie zysk/strata bieżącego okresu. Dodatkowo spółki w różny sposób prezentują wynik z lat ubiegłych – część z nich jako oddzielną pozycję, część jako składową pozycję zysków zatrzymanych, co może wprowadzać w błąd użytkowników raportów finansowych.

5. Zakończenie

Analiza obowiązujących przepisów prawnych i literatury oraz przeprowadzone badania empiryczne pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Analiza zapisów MSR/MSSF wykazała, że jednoznaczne zdefiniowanie pojęcia „zysków zatrzymanych” i określenie jego struktury jest trudne. Wynika to w szczególności ze swobody, jaką twórcy standardów pozostawili ich użytkownikom.

2. Istotne zmiany wartości zysków zatrzymanych dotyczyły 65% badanych spółek. Część z nich była powiązana ze zmianą polityki rachunkowości lub zastosowaniem korekty błędu z lat ubiegłych, jednak jako główną determinantę kształtującą wartość zysków zatrzymanych należy przyjąć wynik okresu bieżącego.

3. Zakres ujawnień dotyczących zmian polityki rachunkowości oraz korekty błędu z lat ubiegłych można uznać za wystarczające.

4. Różne podejścia do prezentacji kategorii zysku zatrzymanego (w tym także wyniku z lat ubiegłych) mogą rodzić istotne problemy interpretacyjne u odbiorców sprawozdań finansowych.

Należy wyjaśnić, że badanie ma charakter pilotażowy i nie wyczerpuje tematu analizy ujawnień dotyczących wyniku z lat ubiegłych. Może zostać przeprowadzone na szerszej próbie badawczej, również z wykorzystaniem szczegółowej listy pytań kontrolnych. Innym kierunkiem analiz jest wzięcie pod uwagę dłuższego okresu i sprawdzenie, czy spółki wykazujące znaczne zmiany zysków zatrzymanych zostały ukarane przez Komisję Nadzoru Finansowego za nieprawidłowości w zakresie stosowania MSR/MSSF.

Literatura

- Dobija D., Hołda A., 2005, *Pomiar zysku i wartości przedsiębiorstwa*, [w:] Dobija M. (red.), *Teoria rachunkowości w zarysie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków, s. 116-117.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34 z 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L182/19.
- Fedak Z., 2016, *Bilans*, [w:] *Zamknięcie roku 2016*, Rachunkowość spółka z o.o., Warszawa, s. 201-211.
- Fedak Z., 2017, *Co dalej z ustawą o rachunkowości*, *Rachunkowość* 2017, nr 7, s. 30.
- Frendzel M., 2005, *Kapitały własne i ich struktura*, [w:] Jaruga A. (red.), *Jednostkowe sprawozdanie finansowe według MSR/MSSF*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa, s. 219.
- Hendriksen E.A., van Breda M.F., 2002, *Teoria rachunkowości*, PWN, Warszawa, s. 325.
- Krajowy Standard Rachunkowości 2016, nr 7: „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja”, *Dziennik Urzędowy Ministra Finansów*, poz. 2.

- MSR, 2016, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.
- Szychta A., 2010, *Pomiar i prezentowanie wyniku całościowego spółki kapitałowej w sprawozdaniu finansowym*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 59, Warszawa 2010, s. 121.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 2016, poz. 1047 ze zm.
- Ustawa z 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz.U. 2016, poz. 1578 ze zm.
- Walińska E., 2005, *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości, Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu i rachunku wyników*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków, s. 184.
- Walińska E., Wencel A., Jurewicz A., Gad J., 2011, *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Warszawa 2011, s. 211.